

Излази од 2014.

Научни часопис за безбедносне науке

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

*Драјан Живаљевић,
Реља Жељски*

Безбедносни брифинг као стратешки инструмент
персоналне безбедности

Иван Рибач

Тероризам и хибридни рат

*Рајомир Д. Анђионович,
Борис Љ. Бурсач*

Страни агентурни рад и изазивање
обојених револуција

Дејан Милић

Синергија вештачке интелигенције и криптографије
у заштити поверљивих информација

*Мирослав Д. Стеванович,
Драјан Ж. Ђурђевић*

Аспекти глобалног управљања у суочавању са
пандемијом ковид-19

Марина Мијајовић

Транспарентност у истрагама ваздухопловних
несрећа: између права јавности на информисање и
интереса националне безбедности

*Предрај Павлићевић,
Миодрај Лемајић*

Лидер и принципи ефикасности одговора на кризу

Маријана Савић Симић

Индукциони фактори радикализације младих

*Јелена Звездановић Лобанова,
Милан Звездановић*

Геостратешки изазови енергетске безбедности у
зеленој транзицији: фокус на Србију

ISSN 2406-1840
UDK 351.86

Година 12 • Број 21/2025

Садржај

<i>Драјан Симеуновић</i> Уводна реч главног и одговорног уредника	9–9
--	-----

ЧЛАНЦИ

<i>Драјан Живаљевић, Реља Жељски</i> Безбедносни брифинг као стратешки инструмент персоналне безбедности	13–32
<i>Иван Рибач</i> Тероризам и хибридни рат	33–57
<i>Рајтомир Д. Анђоновић, Борис Љ. Бурсаћ</i> Страни агентурни рад и изазивање обојених револуција	59–74
<i>Дејан Милић</i> Синергија вештачке интелигенције и криптографије у заштити поверљивих информација	75–95
<i>Мирослав Д. Сивановић, Драјан Ж. Ђурђевић</i> Аспекти глобалног управљања у суочавању са пандемијом ковид-19 ..	97–117
<i>Марина Мијајковић</i> Транспарентност у истрагама ваздухопловних несрећа: између права јавности на информисање и интереса националне безбедности	119–136
<i>Предрај Павлићевић, Миодрај Лемајић</i> Лидер и принципи ефикасности одговора на кризу	137–162
<i>Маријана Савић Симић</i> Индукциони фактори радикализације младих	163–187
<i>Јелена Звездановић Лобанова, Милан Звездановић</i> Геостратешки изазови енергетске безбедности у зеленој транзицији: фокус на Србију	189–211

ОСВРТ

Бранко Илић

Осврт на тему „Нови Хладни рат – парадигма будућности” 215–216

ПРИКАЗ

Реља Жељски

Приказ књиге „Иредентизам: великодржавна доктрина
и политичко насиље”, аутора Зорана Малбашића 219–221

Примљен: 3. 2. 2025.
Прихваћен: 28. 2. 2025.

УДК 327.84:323.27
Оригинални научни рад

Ратомир Д. Антоновић*

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

Борис Љ. Бурсаћ**

Институт за српску културу Приштина – Лепосавић

СТРАНИ АГЕНТУРНИ РАД И ИЗАЗИВАЊЕ ОБОЈЕНИХ РЕВОЛУЦИЈА

Айсџиракџи: Обојене револуције представљају све чешћу друштвено-политичку појаву са изузетно јаком реперкусијом на друштво, правни, политички и безбедносни поредак у датој земљи. Посебан проблем, који се овим радом разматра, је утврђивање узрока обојених револуција, као и довођења у везу страног агентурног и шпијунског деловања одређених страних обавештајних служби у земљи, у којој се обојена револуција изазива.

Основна хипотеза рада је да су обојене револуције до сада биле директни резултат субверзивних агентурних активности страних обавештајних служби, које су имале за циљ директно мешање у унутрашња политичка питања одређене државе. Након спроведених обојених револуција стране службе би, преко свог агентурног деловања, утицале на постављање нових носилаца државних функција који би били њихова продужена рука и радили по њиховим налозима. У самом раду користи се историјски, дескриптивни и аналитички метод, којим се потврђује постављена хипотеза.

Кључне речи: Револуција, државни удар, шпијунажа, субверзија.

УВОД

Настанак тзв. „обојених револуција” везује се за појаву насилних промена власти које су се махом дешавале у земљама Источне Европе и које су имале чврсто политичко устројство, за које се сматрало да не испуњава високе

---

* Научни сарадник. Имејл: antonovicr@gmail.com.

** Научни сарадник. Имејл: boris.bursac89@gmail.com.

демократске стандарде. Према неким ставовима, радило се о ауторитарним системима без јасно изражене слободе мишљења и говора, системима у којима је владала једна странка или мања група појединаца, са тежњом завођења диктатуре.¹ Заправо, реалност је била другачија. Обојене револуције су махом биле изазиване у оним земљама које нису хтеле да се повинују глобалним светским трендовима, које нису биле спремне да начине компромисе и да прихвате доминацију светских сила и земаља које претендују да буду део глобалног поретка базираног на таквом устројству.

Све досадашње обојене револуције су имале подршку споља, претежно из великих светских центара моћи. Подршка је била како организационе тако и материјалне врсте, јер су велике светске силе преко читаве мреже невладиних организација налазиле канале за слање своје материјалне подршке. Организација обојених револуција је подразумевала ангажовање бројних ресурса, а првенствено је захтевала обезбеђивање новца како би се спроводила јака и убедљива кампања, која је за циљ имала привлачење широких народних маса.

Мрежа невладиних организација, која често настаје у периоду пре обојених револуција, има значајан (често негативан) утицај на друштво. Ове организације играју важну улогу у креирању јавног незадовољства, организовању протеста и промоцији антирежимских ставова. Оне се финансирају из страних извора који потичу из развијених западних земаља. То су САД и поједине земље Европе, попут Велике Британије, Немачке и Француске.² Активности које ове организације спровode, као што су организовања јавних демонстрација, медијских кампања и истраживања неправилности у функционисању институција, за које оне перципирају да постоје, потенцијално могу да генеришу атмосферу друштвене нестабилности и побуне.

Њихов рад може имати ефекат интензивирања конфликта, продубљивања подела и нарушавања социјалне кохезије. Претерана фокусираност на антирежимске активности понекад може довести до радикализације јавног мњења и подстицања на насилне промене у систему, што може имати дугорочне негативне последице по демократски процес и институционалну стабилност.

У савременим политичким превирањима, познатим као „обојене револуције”, омладинске и студентске организације често се појављују као кључни актери. Њихова улога је вишеструка и значајна, од мобилизације младих до артикулисања њиховог незадовољства. Стратегија ових организација често

-
- 1 Schedler, Andreas, *The Politics of Uncertainty: Sustaining and Subverting Electoral Authoritarianism*, Oxford University Press, Oxford, 2015, p. 114.
  - 2 Okanović, Hazim, *Невладине организације – актери доношења јавних политика*, Факултет за управу Универзитета у Сарајеву, Сарајево, 2024, стр. 29.

подразумева прикривање директне политичке повезаности и наступање из угла наводне аполитичности. Овај приступ им омогућава да привуку широк спектар младих људи, посебно оне који су разочарани традиционалним политичким структурама. Међутим, иза ове фасаде аполитичности често се крије сарадња са политичким актерима или странкама, чији је циљ промена власти. Омладинске и студентске организације поседују јединствену способност да мобилишу младе људе што је изузетно важно у контексту савременог друштва које се суочава са различитим изазовима. Ове организације пружају младима платформу за изражавање незадовољства, али и осећај заједништва и солидарности. Енергија, идеализам и ентузијазам младих постају кључни фактори у организовању протеста и других облика грађанске непослушности. Да будемо прецизнији омладинске и студентске организације поседују неколико кључних карактеристика које им омогућавају ефикасну мобилизацију младих људи:

- 1) *Блискост са млађом ѱојулацијом*: Ове организације често делују унутар образовних институција или имају чланове који су и сами млади, што им омогућава директан контакт са циљном групом. Они разумеју интересовања, бриге и вредности младих, што им олакшава да комуницирају са њима на релевантан начин.
- 2) *Флексибилност и иновативност*: За разлику од традиционалних хијерархијских политичких структура, омладинске организације су често флуидне и децентрализоване. То им омогућава да брзо реагују на промене у друштву и да користе нове, креативне методе у свом деловању.
- 3) *Идеализам и енергија*: Млади људи су често мотивисани идеализмом и жељом да промене свет набоље. Омладинске организације пружају им платформу за изражавање ових идеала и каналисање енергије у конкретне акције.
- 4) *Осећај заједништва*: Деловање у оквиру организације младима пружа осећај припадности и заједништва. Они се идентификују са групом која дели њихове вредности и циљеве, што их додатно мотивише да се ангажују.

Значајна је и друштвена подршка овим организацијама. Један део друштва, посебно старије генерације, показује симпатије према младима и њиховим активностима, често у њима видећи своје младалачке идеале и наде за бољу будућност. Старији људи често виде омладинске покрете као израз нове, критичке и револуционарне енергије, што додатно учвршћује њихову подршку.

Као пример омладинске организације, која је за потребе револуције била коришћена на територији Републике Србије, наводи се студентски покрет „Отпор”, спонтано организована омладинска организација настала крајем прошлог века, која је окупљала студенте, али и средњошколце жељне демократских

промена. „Отпор” је окупио велики број младих који су поверовали у причу о аполитичности ове организације и у честитост идеје ради које је он основан. Заправо, „Отпор” је само послужио као ефикасно средство за анимирање младих и аполитичних људи који су у датом моменту искоришћени као „критична маса”, која је на крају довела до рушења режима и спровођења тзв. демократских промена.³

1. МЕТОДИ РАДА ОБАВЕШТАЈНИХ СЛУЖБИ

Обавештајна служба се може дефинисати као „специјализована установа државног апарата, који је у складу са утврђеним делокругом рада, спроводи обавештајно-информативне, необавештајне активности и субверзивне садржаје према виталним интересима и вредностима противника, користећи научне методе и методе стицања научних сазнања, као и специфичне прикупљачке методе, поступке и средства у циљу остваривања националних интереса, очувања и унапређења националне безбедности сопствене државе”⁴

За обавештајне службе појединих земаља, главни и основни циљ је спровођење обавештајно-информационих акција према земљама у непосредном окружењу. Неке државе обавештајне активности спроводе помоћу шпијунско-субверзивних акција и операција.⁵ Дакле, јасно следи да се методологија рада обавештајних служби може класификовати на прикупљање обавештајних података и субверзивно деловање. Агентурни метод, о ком се у овом раду посебно говори, је заступљен при прикупљању обавештајних података, где је човек најважнији извор података.

Уз адекватну примену аналитичких метода, подаци до којих се дошло агентурним радом се обрађују у циљу њиховог бољег сагледавања и разумевања. Међутим, кад се говори и намерном изазивању обојених револуција, онда се мора неминовно говорити и о субверзивном деловању обавештајних служби које најпре подразумева изазивање кризе, а потом њено искоришћавање за вршење терористичких аката, саботаже, диверзије, специјалне акције и насилни преврат.

3 Антоновић, Ратомир, „Безбедносни и политички ризици за младе у Републици Србији”, *Међународни изазови, здравство и Бујановачка бања*, (ур. Ј. Стојиљковић), Међународна академија наука, уметности и безбедности/Универзитет „Свети Кирил и Методиј”/Центар за стратешко истраживање националне безбедности, Београд, 2024, стр. 491.

4 Бајагић, Младен, *Методика обавештајног рада*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2015, стр. 223.

5 Парезановић, Марко, *Политички њеврати – савремени њрисијуи*, Нова српска политичка мисао, Београд, 2013, стр. 241.

Један од најефикаснијих метода прикупљања и сазнавања значајних информација на страни објекта истраживања је агентурни метод. Он је уједно најстарији, али и најефикаснији обавештајни метод. Агентурни метод карактерише прикупљање података на незаконит начин, искоришћавањем држављана земље чији поверљиви подаци се сазнају. Дакле, страна обавештајна служба агентурни рад спроводи преко држављана земље чији се подаци желе сазнати. Оно што је такође карактеристично за агентурни рад је да се он спроводи у строгој илегалности и без јасног откривања циља ради ког се агентурни рад спроводи. Обично лица која су ангажована на агентурном раду могу бити ангажована и на спровођењу субверзивних активности. Конкретно, код обојених револуција, они би били задужени за организовање невладиног сектора који подстиче на револуцију, за комуникацију између непосредних извршилаца и налогодаваца, за давање материјалних давања и помоћи и за издавање конкретних наређења која се тичу саме реализације револуционарног деловања.⁶

Агент у обавештајној делатности је лице које се руководи јасним и прецизно одређеним мотивима, а своју активност врши савесно, тајно и организовано, док се прикупљањем обавештајних података не бави у оквиру свог професионалног рада, већ тај посао ради по налогу обавештајне службе за коју ради. Такође, на страни агента мора постојати свест о томе да његов рад представља откривање поверљивих података који се потом прослеђују другој држави, односно њеној обавештајној служби. Агенти окупљају мрежу сарадника који су домаћи држављани и који служе за прикупљање потребних информација. Деловање сарадника је теренско и они се инфилтрирају на она места на којима се налазе осетљиви и значајни подаци и информације.

Приликом припреме терена за извршење обојених револуција које имају карактер субверзивног деловања, рад стране агентуре карактерише повећан публицитет у држави у којој се револуција спрема. Циљ таквог деловања је да се код грађана пробуди револт, незадовољство, осећај страха, узнемирености, депресије и неповерења у институције државе и власти. Напада се на најважније полуге система као што су парламент, влада, председник државе, правосуђе, органи реда, војска, црква, образовне институције, научне институције, државни медији и друге, које су од значаја за национално јединство и сигурност грађана. Из оваквог стања лако се развија социјална, политичка, економска, културолошка и безбедносна криза, која претендује да прерасте у кризу ширих размера.

6 Бурковић, Миша, „Обојене револуције као део хибридног рата”, *Зборник мајнице српске за друштвене науке*, год. 71, бр. 175 (3/2020), Матица српска, Нови Сад, 2020, стр. 310.

2. ОБОЈЕНЕ РЕВОЛУЦИЈЕ

Сваки вид преврата који се организује „мирољубиво” и без отвореног насиља, назива се обојеном револуцијом. Представља исказивање отпора и незадовољства легитимно изабраном државном руководству кроз организоване демонстрације, масовна окупљања тобоже аполитичних грађана, разне перформансе који наводно имају уметничку конотацију, а заправо је све усмерено ка рушењу режима. Иако се жели стећи утисак спонтаног народног деловања насталог услед нагомиланог незадовољства, у ствари се ради о врло планском и организованом деловању, које најчешће има упориште ван земље, као и изворе финансирања.

Обојена револуција представља комбинацију државног удара и класичне револуције, јер код државног удара циљ је насилна смена врховне државне власти, што не значи и шире друштвене промене. Дакле, не долази до промене економско-политичког система, док национална војска и безбедносни органи заузимају пасиван став. Суштинско питање је подршка која долази споља, од стране друге државе, која има интерес да настану промене у земљи. Сличност са класичном револуцијом представља значајна улога масе у реализацији ове врсте преврата.⁷

Појам обојене револуције се претежно везује за рушења система у комунистичким земљама са Истока. Код обојених револуција, насиље треба да буде знатно нижем нивоу него код класичних револуција. Управо то им даје епитет „ненасилних” револуција, што језички представља контрадикцију. Свака револуција по својој природи и карактеру треба да подразумева насилну промену или да исказује радикално приступање у обрачуну са режимом једне државе. Ненасилна револуција је сама себи контрадикторна, те се поставља питање може ли се заиста извести револуција без насиља. Наиме, колико год теорија указивала на изостанак насиља, и обојене револуције у себи носе одређену врсту насиља, али не у мери која је својствена класичној револуцији.

Обојене револуције су незаконите јер воде ка смени власти на нелегитиман, незаконит и недемократски начин. Реторика демонстраната је увек таква да подстиче носиоце државне власти на доборовољно повлачење. Међутим, позива се и на насиље према њима кроз изношење парола запаљиве и насилне садржине, а најновији случајеви указују и на изношење отворених претњи политичким лидерима и члановима њихових породица. Дакле, иако се званично указује на ненасилност обојених револуција, оне ипак нису у потпуности ненасилне.

7 Миленковић, Милош Р, Мирослав Митровић, „Обојене револуције у парадигми хибридног рата”, *Војно дело*, вол. 71, бр. 6, Министарство одбране Републике Србије, Београд, 2019, стр. 254.

Успешна обојена револуција захтева мобилизацију широких народних маса, што се постиже кроз добро организоване пропагандне механизме и медијске кампање. Кључну улогу у овим кампањама имају медији, често финансирани од стране спољних актера, који усмеравају јавно мњење ка жељеним политичким и друштвеним променама. Ови медији, укључујући традиционалне и дигиталне платформе, не само да преносе вести, већ и активно учествују у обликовању јавних перцепција. У тим процесима често се користе манипулативне стратегије као што су дезинформације, извртање чињеница или полуистине, са циљем да се изазову конфузија, страх и поделе у друштву. Поменуте тактике имају за циљ да привуку подршку одређених друштвених група, подстичући их да подрже револуционарне идеје. Савремене технологије и друштвене мреже постале су незамењив алат за брзо ширење порука, мобилизацију активиста и организацију масовних протеста. Захваљујући својој доступности и глобалном досегу, ове платформе омогућавају брзу размену информација и мобилизацију великог броја људи. Међутим, оне такође пружају могућности за манипулацију и пропаганду, омогућавајући ширење лажних информација које могу изазвати снажне емоционалне реакције и деловање јавности, што је од кључног значаја за остварење циљева обојених револуција.

Масовна окупљања грађана захтевају добру организацију која уједно ради на константном подгревању масе у револуционарној намери. То се постиже како ширењем запаљиве идеологије тако и изазивањем мањих, али учесталих сукоба, који за циљ имају стварање још већег анимозитета на релацији побуњених грађана и оних који их у томе не подржавају. То могу бити мањи инциденти са полицијом, прорезимским медијима, појединцима, и представљају ситне провокације које одржавају „ватру сукоба”.

Ти ситни сукоби на улице изводе нове људе који имају заштитнички став према демонстрантима и који својим присуством желе да их подрже, што доприноси омасовљењу скупова. Тактика организатора обојених револуција често подразумева провоцирање снажне реакције власти, идеално насилног гушења протеста. Овај сценарио има за циљ да дискредитује власт у очима домаће јавности и међународне заједнице, стварајући наратив о ауторитарном режиму који угњетава своје грађане. У таквим околностима, успех обојене револуције постаје извеснији јер насиље над демонстрантима делује као катализатор за емоционално набијене реакције и подизање нивоа подршке опозицији. Ова стратегија се ослања на неколико фактора:

- 1) *Жртве као симбол*: Насилна смрт или повреда демонстраната постаје моћан симбол отпора и жртвовања, што мобилише додатне слојеве становништва и појачава револуционарни занос.
- 2) *Међународна осуда*: Снимци насиља над демонстрантима изазивају осуду међународне заједнице, што може довести до дипломатског

притиска, санкција или чак интервенције, додатно слабећи позицију власти.

- 3) *Губитиак леиийимийиетта*: Употреба силе против мирних демонстраната лишава власт легитимитета у очима грађана, стварајући осећај да је власт изгубила моралну подршку и да је њено насиље неоправдано.

Погрешно је веровање да обојене револуције настају спонтано. Напротив, свака акција која се спроводи и деси је добро испланирана и организована.⁸ Идејни вођа или организациони тим који стоји иза ових протеста показује изузетну вештину у манипулисању друштвеним и политичким контекстом, систематски користећи сваку ситуацију, укључујући природне катастрофе и друге несреће, као потенцијални окидач за незадовољство и критику власти. Ова група активно ради на стварању атмосфере општег грађанског незадовољства, пажљиво конструишући наративе у јавности који имају за циљ да усаде негативну перцепцију о актуелној власти. Њихова стратегија укључује и употребу техника попут креирања упечатљивих слогана и симбола који имају снажан емотивни утицај на грађане, подстичући осећај одвратности и неповерења према постојећој политичкој структури.

Овај приступ се заснива на експлоатисању друштвених и економских проблема као средства за оспоравање легитимитета и ефикасности власти, што резултира стварањем дубоких социјалних и политичких подела које додатно подстичу ескалацију грађанског незадовољства. Наративи које пласира ова група често се фокусирају на наводну неспособност власти да се ефикасно носи са изазовима, било да је реч о економским тешкоћама, социјалној неправди или последицама природних катастрофа. Они вешто користе реторику која наглашава контраст између обећања и стварности, стварајући утисак да је власт изгубила контакт са потребама и интересима грађана. Употреба симбола и слогана има за циљ да мобилише грађане и створи осећај заједништва међу онима који су незадовољни стањем ствари. Ови симболи (најчешће песница или шака) и слогани („Готов је”⁹ или „Хлеб, слобода, социјална правда”¹⁰),

8 Bursać, Dejan, „Demokratizacija u 21. veku”, *Politikon*, br. 11, Vojvođanska politikološka asocijacija, Novi Sad, 2015, str. 44.

9 Током предизборне кампање за председника Савезне Републике Југославије која је одржана септембра 2000. године, студентски покрет „Отпор!” покренуо је кампању под називом „Готов је!”. Ова кампања је имала за циљ да артикулише и усмери народно незадовољство према тадашњем председнику Слободану Милошевићу. Својом ефикасном и симболички снажном поруком, кампања „Готов је!” успела је да мобилише значајан део грађана Србије, допринећи његовом каснијем поразу на изборима.

10 Током египатске револуције 2011. године, слоган „Хлеб, слобода, социјална правда” (*Bread, Freedom, Social Justice*) постао је изузетно важан симбол народног незадовољства према режиму Хоснија Мубарака. Иако је Мубарак свргнут са власти, а касније су одржани и

често постају моћни визуелни и вербални елементи протеста, олакшавајући идентификацију и солидарност међу учесницима. Све ове акције анимирају велики број грађана који се одлучују за грађански револт и који се придружују маси која демонстрира против власти.

Велика маса људи представља основни предуслов за успех обојене револуције. Управо из тог разлога, организатори ових револуција имају примарни циљ да протесте омасове и зато траже погодне слојеве становништва код којих ће се запаљива идеологија најпре примити. То могу да буду социјално угрожене категорије које већ имају обиље објективних разлога да буду против државне власти, могу да буду млади људи који су по својој младалачкој природи склони бунту и револту, док много теже ова идеологија може да продре до људи средње и старије доби и људи који су економски ситуирани и друштвено добро прихваћени.¹¹

Да би обојена револуција била успешна, потребно је да се испуне одређени услови, екстерног и интерног карактера. Екстерни услови су пропорционално једнаки интересима и моћи великих сила које делују на датом простору, док су интерни услови оличени кроз друштвену моћ државе и то политичку и економску.¹² У интерне услове обојене револуције се, дакле, могу убројати све слабости једног друштва – које могу бити добро и једноставно (зло)употребљене за потребе обојене револуције. Слабости друштва које имају потенцијал за подстицање обојених револуција су слабост и нестабилност владајуће структуре, висок ниво корупције у друштву, економске неједнакости и економски проблеми у друштву, етничка и верска хетерогеност са потенцијалним предиспозицијама ка међуетничким и међурелигијским сукобима и недостатак перспективе за млађе људе, који не виде прилику за личним напретком и опстанком у друштву.

У екстерне услове обојених револуција треба убројати логистичку, материјалну и политичку подршку која долази споља. Треба додати да до обојених револуција не би никад дошло да оне првобитно нису потпомогнуте агентурним радом страних обавештајних служби, које су врло често склоне томе да изазивају поводе за грађанске сукобе и нереде. Из тога следи дефиниција обојених револуција као „рушење политичког режима масовним протестима уз активну подршку међународних актера, претежно применом метода насилног отпора”.¹³

демократски избори, многи од циљева револуције, попут социјалне правде и економске једнакости, нису у потпуности остварени у Египту.

11 Lazić, Tatjana, „Savremena populistička politička kultura: u rasponu od moderne ka postmodernističkim političkim tokovima”, *Pregled*, br. 3, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2009, str. 80.

12 Миленковић, Милош Р., Мирослав Митровић, „Обојене револуције у парадигми хибридног рата”, *op. cit.*, стр. 255.

13 Сундиев, Игор Юревич, Андреи Смирнов, *Теория и технологии социальной деструкции (на примере „Цветных революций”)*, Русский биографический институт, Институт экономических стратегий, Москва, 2016, стр. 57.

Резултат обојене револуције треба да се огледа у рушењу политичког режима у одређеној држави, уз потенцирање унутрашњих проблема, инсистирању на недостацима друштвено-политичког система и додатном подривању од стране незадовољне масе која се константно подгрева запаљивим идеологијама и реторикама.

Постоје становишта која оправдавају настанак обојених револуција тежњама ка демократизацији датог друштва. Овде се свакако пренебрегава чињеница да обојене револуције руше легитимне и демократски изабране режиме, већ се тежи изналажењу оправдања у недемократичности датог режима. С обзиром на то да оправдања долазе из западних центара моћи који се сматрају главним инспиратором и донатором обојених револуција, не треба да чуди што се насилно и путем обојених револуција руше режими у земљама које им нису наклоњене. Уосталом, описани вид ширења „демократије” је до сада показао низ својих слабости и недостатака, а после оваквих интервенција из западних центара моћи, ни у једној од земаља у којима се десила обојена револуција није дошло ни до каквог процвата, нити су грађани добили бољи и квалитетнији живот.

3. ПРИМЕРИ ОБОЈЕНИХ РЕВОЛУЦИЈА У СВЕТУ

До сада спроведене обојене револуције су углавном биле називане разним називима, као што су „Револуција ружа”, „Наранџаста револуција”, „Евромајдан” и „Револуција лала”. Све наведене револуције су се одиграле у релативно кратком временском размаку и у земљама за које се веровало да припадају ауторитарном и недемократском блоку земаља. Овде свакако треба напоменути и неуспели покушај обојене револуције у Белорусији, а и став појединих аутора да је претеча данашњих обојених револуција заправо била „Петооктобарска револуција” у Београду.¹⁴

С обзиром на то да се десила пре свих револуција које су добиле карактер обојених, те да се у то време није ни знало за појам обојених револуција – „Пети октобар”, према свим својим карактеристикама јесте био обојена револуција. Припреме за ову тзв. демократску револуцију у Београду су биле из страних центара моћи. Оснивале су се масовно невладине организације са изворима финансирања из иностранства, као и оснивање медија који су врло агресивно ширили антирежимску идеологију. Међу најактивнијим невладиним организацијама из овог антирежимског миљеа треба издвојити студентску

14 Spasojević, Dušan, „Peti oktobar u kontekstu šarenih revolucija”, u zborniku sa naučnog skupa: *Razvoj demokratskih ustanova u Srbiji – deset godina posle*, (priredio Dušan Pavlović), Fondacija Henrich Böll, Regionalna kancelarija za Jugoistočnu Evropu u Beogradu, Beograd, 2010, str. 55.

организацију „Отпор”, чији циљ је био окупљање врло младих људи, средњошколаца и студената, које је требало ујединити око идеје рушења режима Слободана Милошевића, у то време владајућег фактора у Југославији.

„Отпор”, као један од главних покретача промена, настаје 1998. године као аполитична и омладинска организација. Фокус ове организације је био на београдском универзитету и анимирању студената, код којих се лако примала антирежимска кампања, што је било оправдано и објективним потешкоћама са којима су се тад млади сусретали услед економске кризе и немаштине. Ова организација је прва пласирала запаљиве паролe „Готов је!”, упућене тадашњем председнику Југославије, док је симбол „Отпора” била црна стегнута песница, која се могла видети на свим местима где су студенти и чланови ове организације боравили.

Лист „Њујорк Тајмс” је 26. новембра 2000. године у тексту „Ко је заиста срушио Милошевића?”, обелоданио позадину петооктобарске револуције и јасно је означио улогу „Отпора”, доказујући да је америчка ЦИА финансирала ову студентску организацију са 25 милиона америчких долара. Од тога је само 1,8 милиона долара утрошено током 2000. године.¹⁵

Сама револуција је изведена након спроведених избора, који су се одржали 24. септембра 2000. године. Демократска опозиција Србије је тврдила да је њен кандидат добио натполовичну већину још у првом изборном кругу, што је власт оспоравала. Незадовољна таквим ставом власти, Демократска опозиција Србије је за пети октобар 2000. године заказала велики народни протест у Београду, који је резултирао револуцијом у којој је изгорео кључни материјални доказ наводне убедљиве изборне победе кандидата Демократске опозиције Србије, тако да се, до данашњег дана, не може са сигурношћу тврдити да ли је он победио и да ли су изборни резултати били фингирани од стране режима Слободана Милошевића. Револуцију су потпомогле криминалне структуре, али и полиција и војска.

„Револуција ружа” или „Ружичаста револуција” је обојена револуција која се десила у Грузији 2003. године. Била је усмерена против грузијског лидера, Едуарда Шеварнадзеа. Његов режим је био оптуживан за различите корупционе афере и високу стопу криминала, што је било одређено као битна препрека за развој државе. Године 1996. долази до оснивања „Либерти института” и студентских организација, који временом заједно прерастају у организацију „Кмара”, који постаје званични блок отпора против режима Шеварнадзеа. Покрет „Кмара” је 2003. године, након избора у Грузији, организовао „Револуцију ружа”.

15 Cohen, Roger, “Who Really Brought Down Milosevic?”, The New York Times, 26 November 2000; <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/magazine/home/20001126mag-serbia.html>, (1. 2. 2025).

Као и код многих других обојених револуција, студенти су одиграли одлучујућу улогу, јер се око 2500 студената са универзитета у Тбилисију организовало и отпочело организовани отпор према званичном грузијском режиму. Студентске организације током 2001. године организују масовне демонстрације због недостатка слободе информисања и медијских цензура. Као што смо рекли, студентски покрет током 2003. године прераста у покрет „Кмара” који је одиграо одлучну улогу у обрачуну са режимом. Покрету „Кмара” је велику помоћ пружао „Центар за ненасилни отпор” из Београда, основан од стране некадашњих чланова организације „Отпор”, а који су се временом испоставили као идејни инспиратори и организатори протеста у Грузији.

Покрет „Кмара” осваја власт насиљем – 22. новембра 2003. године насилно улазе у скупштину са ружама у рукама, онемогућујући нормалан рад. Полиција и друге оружане снаге одбијају да употребе силу против демонстраната, а већ током сутрашњег дана, грузијски председник Шеварнадзе бива принуђен да поднесе оставку.¹⁶

„Наранцаста револуција” се догодила у Украјини и њу је обележио низ протеста који су се одигравали крајем 2004. и почетком 2005. године. Протести су уследили након избора на којима су два главна противкандидата били Виктор Јанукович (проруске провенијенције) и Виктор Јушченко (прозападне и НАТО оријентације). Под великим притиском споља, претежно са запада, Јушченко проглашава своју победу и покреће серију народних протеста широм Украјине. Од самог почетка, било је јасно да је Јушченко уживао подршку НАТО-а због јасног залагања у укључивање Украјине у овај савез. С друге стране, Јанукович је био кандидат са изузетно јаком руском подршком, те је овај сукоб у Украјини заправо могао да се окарактерише као сукоб истока и запада. Управо услед ових тензија, избори у Украјини су се одржавали под веома усијаном политичком атмосфером.

Званични изборни резултати у првом кругу су били следећи: Јушченко је освојио 39,87 процената, а Јанукович 39,32 процената, док је резултат у другом кругу био: Јушченко 46,69 процената, а Јанукович 49,42 процената. Јушченко и његови политички сарадници не признају званичне изборне резултате, већ позивају Украјинце на протесте због изборних нерегуларности. О изборним нерегуларностима је говорила и Организација за европску безбедност и сарадњу, која је надгледала целокупни изборни процес.

На поновљеним изборима, који су се догодили 26. децембра 2004. године, Јушченко је освојио 51,99 процената, а Јанукович 44,20 процената, те је Јушченко проглашен за новог председника Украјине.

16 Tudoroiu, Theodor, “Rose, Orange and Tulip: The failed post-Soviet revolutions”, *Communist and Post-Communist Studies*, Vol. 40, No. 3, University of California Press, 2007, p. 321.

Позадина „Наранцасте револуције” је била у омладинској организацији „Пора”, која је настала по узору на покрет „Отпор” у Југославији и уз јаку кампању која је вођена са запада.¹⁷ Такође, на простору Украјине вођени су сукоби заправо између руских и западних структура, те је агентурно деловање организација са Запада и Истока било најизраженије. Из наведених разлога, „Наранцаста револуција” се сматра једном од најопаснијих револуција, која је потом изазвала читав низ проблема за Украјину, као што је револуција „Евромајдан” из 2013. године, негативан однос према руској мањини, чиме је испровоцирана војна интервенција Русије у Украјини, која и дан данас траје.

ЗАКЉУЧАК

Обојене револуције су до сада у свету биле средство за промену легитимно изабраних поредака, употребом ненасилних метода, које су вршиле притисак на режим, дестабилизовале га и друштво чиниле нефункционалним. У самом раду, аутори указују на јасну везу страног агентурног рада на одвијање и реализацију обојених револуција, које су, по установљеном моделу, увек искоришћавале велику народну масу, а претежно су присталице тражили у карактеристичним социјалним слојевима, подесним за политичко манипулисање.

Потенцирање на слабостима и недостацима друштва, инсистирање на грешкама и пропустима режима, подстицање неких нагомиланих, а нерешених проблема, најчешћа су реторика носилаца обојених револуција. Честе су појаве инсистирања на неким несрећама, било изазваним природним или људским факторима, где се настоји оптужити власт за њихов настанак. Несреће су врло јак окидач, јер су људи већ индигнирани чињеницом да се несрећа десила, осећају слабост, али и жељу да неког окриве због жртава и штете која је настала. Додавањем запаљиве реторике, којом се црта мета на челу неке, народна маса се лако покреће и усмерава у жељеном правцу. Конкретно, код обојених револуција, то је правац рушења власти, јер је увек најлакше власт оптужити за било коју несрећу или трагедију која се десила у друштву.

У самом раду, аутори су дали приказ обојених револуција, које су се до сада одигравале у свету. Оно што је заједнички именитељ свим обојеним револуцијама је импликација омладинских и студентских организација у припреми и реализацији ових догађаја. Разлог свакако треба тражити у чињеници да су млади људи део друштва који је врло лако, уз помоћ јаких и пријемчивих идеологија, усмерити у жељеном правцу деловања. Млади људи су склони да

---

17 Петровић, Драган, Рајко Буквић, *Украјинска криза 2013–2019*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019, стр. 109.

више верују у дата обећања, да се надају да могу да мењају друштво и свет у ком живе, да више верују у одређене политичке лидере и политичке идеје, те да поверују да ће неко сутра умети да цени њихов ангажман у поступку изградње бољег друштва.

Нажалост, досадашња пракса је показала да се, конкретно код обојених револуција, обистињује она чувена изрека да „револуција једе своју децу”, те управо ти најмлађи, који су били носиоци промена, први доживе разочарање у промене и политичка дешавања. Чим их напусти елан и воља која их је управљала током протеста и чим схвате да није наступила никаква квалитативна промена, млади људи се разочарају и махом одлучују да напусте земљу. Тиме се ствара вишеструка штета, јер млади и школовани људи напуштају земљу и одлазе у свет дубоко разочарани у своју земљу. Ниједна обојена револуција која се до сад догодила није донела оно чему су се обични људи надали, а од обећане демократизације, подизања животног стандарда и квалитета живота, није се ништа остварило. Стога, логичан закључак је да су обојене револуције још једно средство манипулације грађана, које се употребљава зарад постизања циљева великих политичких центара моћи у свету.

ЛИТЕРАТУРА

1. Антоновић, Ратомир, „Безбедносни и политички ризици за младе у Републици Србији”, *Међународни изазови, здравство и Бујановачка бања*, (ур. Ј. Стојиљковић), Међународна академија наука, уметности и безбедности/Универзитет „Свети Кирил и Методиј”/Центар за стратешко истраживање националне безбедности, Београд, 2024.
2. Бајагић, Младен, *Методика обавештајној рада*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2015.
3. Ђурковић, Миша, „Обојене револуције као део хибридног рата”, *Зборник маџице српске за друштвене науке*, год. 71, бр. 175 (3/2020), Матица српска, Нови Сад, 2020, стр. 309–327; https://www.maticasrpska.org.rs/stariSajt/casopisi/ZMSDN_175.pdf.
4. Миленковић, Милош Р., Мирослав Митровић, „Обојене револуције у парадигми хибридног рата”, *Војно дело*, вол. 71, бр. 6, Министарство одбране Републике Србије, Београд, 2019, стр. 248–263; <https://doi.org/10.5937/vojdela1906248M>.
5. Парезановић, Марко, *Политички преврати – савремени примери*, Нова српска политичка мисао, Београд, 2013.
6. Петровић, Драган, Рајко Буквић, *Украјинска криза 2013–2019*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2019.
7. Сундиев, Игор Юревич, Андреи Смирнов, *Теорија и технологије социјалне*

- деструкцији (на примере „Цветних револуциј“)*, Руски биографички институт, Институт економичких стратегија, Москва, 2016; <https://spkurdyumov.ru/uploads/2016/03/teoriya-i-texnologii-socialnoj-destrukcii.pdf>.
8. Bursać, Dejan, „Demokratizacija u 21. veku”, *Politikon*, br. 11, Vojvođanska politikološka asocijacija, Novi Sad, 2015, str. 40–52; <https://app.box.com/s/dmdlzlzggp9id3tqpjct5m-0m40il0rymg>.
  9. Lazić, Tatjana, „Savremena populistička politička kultura: u rasponu od moderne ka postmodernističkim političkim tokovima”, *Pregled*, br. 3, Univerzitet u Sarajevu, Sarajevo, 2009, str. 77–99; <https://pregled.unsa.ba/index.php/pregled/article/view/584/596>.
  10. Okanović, Hazim, *Nevladine organizacije – akteri donošenja javnih politika*, Fakultet za upravu Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo, 2024.
  11. Schedler, Andreas, *The Politics of Uncertainty: Sustaining and Subverting Electoral Authoritarianism*, Oxford University Press, Oxford, 2013.
  12. Spasojević, Dušan, „Peti oktobar u kontekstu žarenih revolucija”, u zborniku sa naučnog skupa: *Razvoj demokratskih ustanova u Srbiji – deset godina posle*, (prir. Dušan Pavlović), Fondacija Henrich Böll, Regionalna kancelarija za Jugoistočnu Evropu u Beogradu, Beograd, 2010, str. 53–63; https://rs.boell.org/sites/default/files/5_oktobar_kompletan.pdf.
  13. Tudoroiu, Theodor, “Rose, Orange and Tulip: The failed post-Soviet revolutions”, *Communist and Post-Communist Studies*, Vol. 40, No. 3, University of California Press, 2007, pp. 315–342; <https://www.jstor.org/stable/48609610>.

Интернет извори

1. Cohen, Roger, “Who Really Brought Down Milosevic?”, *The New York Times*, 26 November 2000; <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/library/magazine/home/20001126mag-serbia.html>, (1. 2. 2025).

Ratomir D. Antonović, Boris Lj. Bursać

FOREIGN AGENCY WORK AND CHALLENGING COLORED REVOLUTIONS

Abstract: Color revolutions are an increasingly frequent socio-political phenomenon with an extremely strong repercussion on society, legal, political and security order in a given country. A special problem, which is considered in this paper, is determining the causes of color revolutions, as well as linking them to foreign agent and espionage activities of certain foreign intelligence services in the country in which the color revolution is being provoked.

The main hypothesis of the paper is that color revolutions have so far been a direct result of subversive agent activities of foreign intelligence services, which aimed to directly interfere in the internal political affairs of a particular state. After the color revolutions were carried out, foreign services would, through their agent activities, influence the appointment of new holders of state functions, who would be their extended arm and work on their orders. The paper itself uses historical, descriptive and analytical methods, which confirm the hypothesis.

Keywords: Revolution, coup d'état, espionage, subversion.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

351.86

НАЦИОНАЛНА безбедност : часопис безбедносних наука
= National Security : journal of Security science / главни и
одговорни уредник Драган Симеуновић. - 2014, бр. 1-
. - Београд : Академија за националну безбедност,
2014- (Београд : Службени гласник). - 25 cm

Два пута годишње.

ISSN 2406-1840 = Национална безбедност
COBISS.SR-ID 212342284

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

АКАДЕМИЈА ЗА НАЦИОНАЛНУ БЕЗБЕДНОСТ

НАЦИОНАЛНА БЕЗБЕДНОСТ

Часопис безбедносних наука
(часопис излази два пута годишње)

Национална безбедност излази од 2014. године у форми научног часописа

Издавачи

Академија за националну безбедност
Београд, Краљице Ане бб, тел. 011/3645549
имејл-адреса: nb.redakcija@bia.gov.rs
Институт за српску културу Приштина – Лепосавић
Лепосавић, 24. новембар бб, тел. 028/84311
имејл-адреса: institut.skp@gmail.com

Главни и одговорни уредник
академик, проф. др Драган Симеуновић

Заменик главној и одговорној уредника
виши науч. сар., др Марија Јефтимијевић Михајловић

Помоћници главној и одговорној уредника
проф. др Марко Парезановић
ванр. проф. др Предраг Павлићевић
проф. др Драган Ђурђевић

Редакција
проф. др Марко Парезановић
ванр. проф. др Реља Жељски
ванр. проф. др Предраг Павлићевић
проф. др Драган Ђурђевић
ванр. проф. др Драган Живаљевић
доц. др Бранко Марковић
доц. др Миодраг Лемајић
ванр. проф. др Милован Трбојевић

Савет часописа
проф. др Горан Милошевић
проф. др Милан Јовановић
проф. др Драгана Коларић
др Благодар Ловчевић
Војин Милојевић
Игор Кецојевић

Технички уредник и ликовна ојрема
Јелена Панић
Мирко Трбусић

Лектура и коректура
Тијана Пауновић

Секретар часописа
Тијана Пауновић

Штампа
ЈП „Службени гласник”

Тираж: 100